

De Liedjes die we zingen

0034 Trösterin Musik

Het moet op een dinsdagavond in januari of februari 2001 geweest zijn dat ik binnenliep in De Open Hof aan het Vogelplein.

Niet zomaar, maar om eens te kijken en te luisteren of het Amersfoorts Mannenkoor iets voor mij zou zijn, en natuurlijk ook omgekeerd.

Hetinzingen was geweest en de repetitie was al begonnen.

Ik zat aan een tafeltje en hoorde Paul Michèl zeggen; "Trösterin, nummer 34".

En toen die inzet: "MOEZIIIIIEK", alsof ik van mijn stoel werd geblazen.

Man, man, man, wat een de geluid!!!! Wat is Trösterin een geweldige ode aan de kracht, steun en de emotie die muziek de mens geeft.

En de rest is geschiedenis, ik was verkocht en wilde per se meedoen.

De eerste uitvoering van Trösterin Musik waar ik aan meedeed was bij het Oogstdankfeest op 7 oktober 2001 in de Martinuskerk van Hoogland.

Deze uitvoering was tevens de try-out voor de concertreis in oktober 2001 naar Liberec, Tsjechië, waar ook The Mount of Three Lights van Bortniansky geprogrammeerd stond.

Martin Lorijn begeleidde ons bij het concert in Hoogland op orgel en piano en Bas Ramselaar, bas-bariton, was de solist voor de Mount.

De componist

Anton Bruckner (1824-1896) was Oostenrijker.

Hij is geboren in het stadje Ansfelden, dat in Oberösterreich ten zuiden van Linz ligt. Hij was aanvankelijk voorbestemd om onderwijzer te worden (net zoals dat ging bij Franz Schubert).

Maar het kwam even een beetje anders.

Zijn moeder zong in het kerkkoor en zijn vader speelde er op het orgel. De jonge Anton zit dan naast hem en luistert ademloos naar de voor hem betoverende muziek. Hij zal een van de hele groten worden in de wereld van de muziek en 11 werkelijk grootse symfonieën gaan componeren. Plus nog heel veel ander werk.

In zijn biografie wordt vermeld dat Bruckner een mens met weinig zelfvertrouwen was, dat was waarschijnlijk de oorzaak van het feit dat hij aan gereedgekomen werken toch bleef vijlen en schaven.

Hij spiegelde zich aan Richard Wagner die voor hem een kunstzinnig voorbeeld was en hem geregeld bezocht in Bayreuth.

Zijn ascetische levenswijze werd regelmatig afgewisseld door bezoeken aan cafés waar Bruckner graag verkeerde met zijn studenten en bewonderaars. Bruckner was een groot liefhebber van bier en kon stevig drinken.

In 1867 raakte Bruckner in een depressie met daarbij een dwangmatige telziekte waardoor hij zelfs de blaadjes aan bomen moest tellen. Uiteindelijk genas hij en schreef de grote Mis in f om God te bedanken voor zijn herstel.

Het lied dat hij ons heeft nagelaten componeerde hij in 1877 onder de titel Nachruf! (met uitroepetekens). Het is een necrologie voor zijn langjarige vriend Joseph Seiberl die zijn opvolger was als organist in het klooster van Sankt Florian.

De tekst voor dat lied schreef Heinrich von der Mattig. Over hem vind je weinig in het wereldwijd web omdat het een pseudoniem is van de Salzburger regimentsarts Heinrich Waldmann. Bruckner kende deze arts goed omdat ze beide lid waren van hetzelfde stamtafelgroepje, vandaar dat bier....

De oorspronkelijke tekst lijkt in de verste verte niet op wat Trösterin Musik is geworden.

Pas in 1886 werd op initiatief van de Oostenrijkse componist Rudolph Weinbaum het zeer poëtische gedicht Trösterin Musik van de schrijver/dichter August Seiffert gebruikt.

A photograph of a handwritten signature in dark ink on aged, yellowish paper. The signature is written in a cursive, flowing style and appears to read 'A. Bruckner'.

Zo ondertekende Bruckner een van zijn werken.

Het laatste werk dat Bruckner drie jaar voor zijn dood (1896) gecomponeerd heeft was de Helgoland Cantate voor mannenkoor en orkest. Aan de basis van dit lied ligt het feit dat de Britten Helgoland in 1890 met Duitsland hadden geruild voor het afstaan van hun koloniale aanspraken op het eiland Zanzibar. Nu is het eiland onderdeel van Tanzania.

Als je de moeite neemt om via Youtube eens naar deze cantate te luisteren dan zul je een indrukwekkende prestatie van een mannenkoor horen. Voor mij werd wel duidelijk dat Bruckner heel goed naar de muziek van Wagner geluisterd heeft. De invloed is onmiskenbaar.

Ga naar: <https://www.youtube.com/watch?v=ZvT1tG2zKqw>

(Waarschuwing: het duurt 14 minuten!)

Het lied

Trösterin Musik

Musik! Du himmlisches Gebilde,
Voll hoher Macht, voll süßer Milde.
Wir fühlen doppelt tief dein Walten
Wenn uns ein Leid das Herz
gespalten.
Der Schmerzens wogen wirres
Drängen
Es glättet sich vor deinen Klängen.
Besänftigt all die Fluten ziehen
Ins weite Meer der Harmonien.
Wie Orgelton, wie Meereswogen,
Kommt dann der Trost ins Herz
gezogen
Und stillt der Seele wildes Sehnen,
Und lost das Weh in milde Tränen.

Musik! du himmlisches Gebilde
voll hoher Macht, voll süßer Milde,
du pochst noch in den tiefsten
Schmerzen
mit leisem Finger an die Herzen.
Und wenn die Seele, gramgebrochen,
kein Wort mehr hört, das Trost
gesprochen,
wenn längst verstummt die stillen
Klagen
im Leid, das tränenlos getragen:
dann fühlt das Herz in Orgeltönen
ein hehres, himmlisches Versöhnen
und findet in dem Klang der Lieder
den letzten Trost die Tränen wieder.

Troosteres Muziek

Muziek! Jij hemelse schepping,
vol hogere macht , vol zoete mildheid
wij voelen jouw heersen dubbel zo
sterk,
als ons hart gespleten is door smart.
De opdringerige, verwarrende
pijngolven
vervlakken door jouw klanken,
Gekalmeerd vloeien alle stromen
In de wijde zee van harmonieën
Als orgeltonen, als golven van de zee
komt dan de troost ons hart binnen
en stilt in de ziel het wilde verlangen
en lost verdriet op in zachte tranen.

Muziek! Jij hemelse schepping,
vol verheven kracht, vol zoete
mildheid,
zelfs in de diepste pijn klopt je nog
met een zachte vinger op het hart.
En wanneer de ziel, gebroken door
verdriet, het woord van troost niet
meer hoort,
als het stille klagen van het tranenloos
gedragen leed, allang verstomd is dan
voelt het hart in de orgeltonen
een verheven, hemelse verzoening
en vindt in de klank der liederen
de laatste troost, de tranen weer.

(Vertaling door mij bewerkt. Jvh)

John van Halderen, juni 2025

Bronnen:

Geschiedenis AMK vanaf 1982, Wikipedia, NPO Klassiek, Universal
Music GmbH Berlin,